

TRADIČNÍ HODOVÁ OBCHŮZKA S PRÁVEM V OBCÍCH NA UHERSKOHRADIŠŤSKU

Ludmila Tarcalová, Slovácké muzeum, Uherské Hradiště

Obřadnost a okázalost současných hodů s právem, které mají v jednotlivých obcích uherskohradištského děkanátu svoji strukturu, řadu zvláštních jevů a výjimečností, je pro protagonisty hodů a jejich diváky stále přitažlivá.

Hodové slavnosti na Uherskohradištsku patří k živým jevům tradiční lidové kultury. Konají se v mnoha obcích okresu.¹ V průběhu posledních pěti let jsme zaznamenávali stav hodové obchůzky s právem v obcích na Uherskohradištsku. Mapováním bylo zjištěno, že hody s právem se konají ve jedna čtyřiceti obcích děkanátu Uherské Hradiště a v sedmi obcích mimo uherskohradištský děkanát.² Celkový obraz o hodových obchůzkách v obcích by nebyl úplný, kdybychom nezmínili i lokality, kde nejsou pořádány v současnosti hody s právem, ale dříve se běžně slavily.

Hody, které se v obcích na Uherskohradištsku tradují po desítky let v různých obměnách, mají dodnes velký význam v životě obce, zejména pro mladou generaci. Změny, které nastaly z potřeb hladkého fungování hodové obchůzky, spíše podnítily jejich existenci. Konání obchůzky se přeneslo na volné dny – sobotu a neděli a doba trvání hodů se zkrátila někdy z celého týdne jen na dva dny. Výjimečně jen v Míkovicích je hlavní hodový den neděle, v pondělí pokračuje hodová obchůzka a večer taneční zábava.

Hlavními organizátory je v současnosti mládež – chasa a místní pořadatelé zastupitelstvo nebo obecní úřad, slovácké krúžky či folklorní soubory, ale v menších obcích jsou to většinou spolky (např. v roce 2007 pořádal hody v Jalubí Sportovní klub, ve Vážanech Zahradkáři a vinaři, v Ořechově hasiči, ale v roce 2006 TJ Sokol). Podíl obecních úřadů na konání hodů je nejen finanční, ale i organizační. Někteří starostové, starostky nebo členové zastupitelstva se k povolení hodů oblékají i do krojů (Kunovice, Staré Město, Březolupy, Huštěnovice, Polešovice).

Společným rysem všech hodových slavností je v současnosti příprava mládeže na hody. I v menších obcích, kde není žádný soubor, se sdružuje tzv. *hodová chasa*, která se schází jen před hody a nacvičuje program. Ten předvádí před Obecním úřadem nebo v centru obce (zde tančí své tanečky i děti z MŠ–Vážany, Ořechov, Kostelany), hlavně však na večerní hodové zábavě (Tupesy, Kudlovice, Jalubí, Jarošov, Kunovice, Mařatice apod.). Chasa z Podolí či Buchlovic znovu secvičila i zapomenutou *Moravskou besedu*.

I když se v obcích mnohdy nepodaří zvolit stárky (např. v roce 2004–2006 Kněžpole, 2007 Častkov, Zlámanec, Svárov), přesto chodí chasa při hodové obchůzce s právem. V nesení se obvykle chlapci střídají. Právo pak dostávají i s povolením na obecním úřadě. Je hodně obcí, kde svou stárkovskou funkci je ochoten vzít jen jeden stárkovský pár – obvykle starší stárek a stárka (Březolupy 2006, Mařatice 2007). Stárka i stárek často vycházejí z jednoho domu, ať už pro úsporu času a financí, mnohdy proto, že stárek není z obce, ale je přítel nebo partnerem stárky (Mařatice 2007, Jankovice 2007, v Jalubí 2007 neoficiální stárce – mladší z Tupes, starší z Ořechova). Zvláštností je, že i v obcích s méně obyvateli chodí poměrně hodně krojovaných párů. V současnosti narůstá nejen počet párů v hodovém průvodu, ale i malých dětí a ženatých mužů či vdaných žen. Mnohdy přijdou na hodovou obchůzku i kamarádi a kamarádky z okolních obcí – chlapci ze Starého Města do Mařatic, z Kněžpole do Jarošova apod. Podíl dětí na hodovém průvodu je ve všech obcích velký. Ve Zlámanci se dětem předává i právo, které má podobu malého práva, jen v menším provedení.

Důležitým rysem současných hodů je početná návštěvnost, nejen místních, ale i přespolních, příbuzných, kamarádů a známých jednotlivých rodin. Zúčastňují se přímo hodové

obchůzky, obhlížejí, debatují, haní nebo chválí; jev *chodit za hodaři* v posledních letech zesílil. V některých obcích prodávají dva až čtyři páry dobrovolníků zúčastněným návštěvníkům hodové obchůzky navázané voničky, které jim připínají na klopy kabátů (Polešovice, Ořechov, Medlovice apod.). Utrženými penězi se hradí náklady na pořádané hody.

Mnoho obcí má již v pátek *předhodový večer* – taneční zábavu, většinou s moderní hudbou (Boršice – skupina Sory). Některé obce mají jako oficiální hodovou akci vázání šátků v kulturním domě (v sobotu ráno Jarošov, Topolná, ve čtvrtek Březolupy). Trendem současných hodů je spojovat slavnost hodů s dalšími folklorními aktivitami. Město Kunovice již v týdnu před hody pořádá vernisáž výstavy nebo sběr krojových součástek a fotografií a také kurz výuky lidových tanců. Ve Starém Městě jsou součástí hodů nově zavedené *Michalské slavnosti* na druhý hodový den. Vystupují zde místní i přizvané folklorní soubory s taneční a hudební produkcí. Doprovodným programem hodů byla např. v Podolí výstava ovoce a zeleniny v sále obecního úřadu, v Popovicích výšivek a paličkování (2005). Ve Vážanech v hodovou neděli v roce 2004 bylo součástí hodových slavností i otevření nově zbudovaného domu s pečovatelskou službou.

Ve všech obcích je hodový průvod doprovázen dechovou hudbou, někdy jde v průvodu i cimbálová muzika. Stává se, že obce musí posunout termín hodů nebo není možné objednat dechovou hudbu, s únosným honorářem, jež by nenarušila rozpočet obce. Neodmyslitelné jsou různé atrakce již na stálých místech v obci – kolotoče, střelnice či stánky s různými předměty, které dokreslují hodovou atmosféru.

Stále se tradují hodové dozvuky, které se konají za čtrnáct dní po hodech (Popovice, Kněžpole), mnohdy až na Kateřinu, okolo 24. listopadu (Ořechov, Traplice). *Babské hody s právem* (Kněžpole, Traplice), kdy jdou muži oblečení za ženy a ženy za muže, mají jen krátkou tradici.

V posledních letech se hodně obcí pokusilo zorganizovat sraz všech žijících stárků, kteří tuto funkci alespoň jednou zastávali (Babice, Huštěnovice, Osvětimany, Polešovice, Topolná apod.). Slavnost doprovázela výstava dobových fotografií, mnohé obce k této příležitosti vydaly i knihu.

Na osobitost hodové obchůzky v každé jednotlivé obci chceme ukázat stručným výčtem typických jevů, které by charakterizovaly hodovou obchůzku, uvedením nejzákladnějších údajů – datum konání hodů, typ hodů, počet stárků, podoba práv a další zvláštnosti, jež jsou charakteristické právě jen pro tamější hody v obci.

Babice

Slovácké hody s právem se konají třetí sobotu v říjnu, tzv. *hody císařské*. Obchůzka stárků začíná u mladšího stárka, odtud se jde ke staršímu stárkovi, pak k mladší a nakonec ke starší stárce. U stárky dostávají stárce právo baňatého tvaru, které je upevněné na šavli, vespod je uzavřené a vyzdobené rozmarýnem nebo krušpánkem, s jablkem na špici. Od rukojeti visí dlouhé slovácké vyšívané stuhý. Na právu bývá připevněna listina opravňující konat hodovou obchůzku. Malé právo – *podprávo* na šavli v podobě úzkého válce, je celé zdobené umělými drobnými barevnými kvítky a zelenými snítkami, na špici s jablkem. Od rukojeti také visí dlouhé hedvábné vyšívané stuhý. Stárce mají beranice ozdobené dokola bílými kvítky, na klopi rozmarýnovou voničku s malou bílou mašličkou. Pro babické hody jsou typická nejen práva, ale i dorty, které stárky nosí při obchůzce. Někdy bývají i několika patrové, různě cukrářsky vyzdobené. Průvodu se zúčastňují i vdané ženy a ženatí muži; ti vezou ozdobený vozík smřícím a s bečičkou *kobyláku*. Hodová obchůzka s právy pokračuje i na druhý den, kdy má obdobný průběh.

Starší stárka s košem a stárek s právem, druhý hodový den. Boršice 2007. Foto L. Tarcalová.

Starší a mladší stárek se svými stárkami a právy. Babice 2005. Foto M. Bilíková.

Bílovice

V obci se dnes slaví hody *kateřinské* poslední listopadovou sobotou, kdy začíná slavnost žehnáním práv v kostele sv. Jana Křtitele. Pak jde hodový průvod od mladšího stárka k mladší stárce a od staršího stárka ke starší stárce a nakonec se prosí o povolení hodů. V čele průvodu

Velké a malé právo v rukou chlapců. Bílovice 2004. Foto L. Tarcalová.

jdou děti, pak stárci, hudba a ostatní krojovaní. Starosta dává svolení ke konání hodů před místním zámekem, kde sídlí obecní úřad. V Bílovicích je právo v podobě panenky s krátkou bílou sukýnkou olemovanou stříbrnou portou, po ploše zdobené umělými kvítky a pruhy slováckých stuh. Na plochem krčku sedí vpíchnuté jablko. Vespod a na delším držadle je hustá zeleň z krušpánku posázená drobnými barevnými kvítečky. Malé právo je upevněné na šavli v podobě májky z hustého krušpánku zdobené drobnými kvítky a s horizontálně omotanou stuhou. Chlapci v krojích, kteří se účastní hodové slavnosti mají na kordulce snítku myrty. Večer se koná taneční zábava. V neděli po mši sv. pokračuje hodová obchůzka krojovaných po obci.

Boršice

Obec a boršická chasa slaví *Slovácké hody s právem* vždy třetí neděli v říjnu, tedy hody *císařské*, i když je zde kostel zasvěcený sv. Václavu a mohli by oslavovat václavské hody poslední zářijový víkend. Starší stárka a stárek, mladší stárka a stárek si chodí s chasou pro povolení před obecní úřad. Znakem starších stárků je právo na šavli, v podobě větší koule, při spodním okraji olemované zoubkovanou krajkou, plné umělých barevných květek, snítek krušpánku a rozmarýnu, ukončené jablkem. Malé právo se odlišuje od všech z okolních obcí. Má tvar velkého plochého trojúhelníku, neseného na šavli, po ploše a hlavně po obvodu je z hustě vázaného krušpánku a zcela pokryté umělými kvítky, mašličkami, na špici s jablkem. Chlapci mají na beranicích dlouhou snítku myrty. V sobotu v podvečer se chasa zúčastňuje hodové mše svaté konané v místním kostele a večerní taneční zábavy. V neděli pokračuje obchůzka krojovaných po obci. Stárci s právy a stárky v kacabajkách s velkými koši, překrytými plátnem pokrývkou, chodí v doprovodu dechové hudby po obci a vybírají peníze. Mnohdy chlapci vozí na ozdobeném vozíku i pití.

Stárci se svými právy. Boršice 2005. Foto P. Paška.

Břestek

Malá obec Břestek patří k farnosti Buchlovice, kde se slaví *Martinské hody s právem*. Pořadatelem je některá z místních společenských složek a mládež. Tradiční obchůzka obřadníků začíná u mladšího stárka a stárky a pak se jde ke staršímu stárkovi a stárce. Atributem staršího stárka je právo v podobě panenky se sukničkami z brokátu, s rozmarýnem, na krátké šavli. Právo pro mladšího stárka je už jednodušší. Mečík se jen celý ozdobí rozmarýnem, opentlený se stuhami, přikrášlený umělými kvítečky a nahoře nabodené jablko. Po povolení hodů a průvodu po obci se koná hodová zábava. Chlapci mívají na beranicích velký rozmarýn s voničkou. Podle záznamů se podobně jako v jiných obcích, ještě v letech 1880 na druhý den, vozil a stínal beran.

Mladší stárka a stárek se svým právem. Břestek 1998. Foto L. Chvalkovský.

Březolupy

Slovácké hody s právem nebo také *Březolupské hody* se nazývají hodové slavnosti, které se slaví třetí, někdy druhou sobotu v říjnu. Krojovaná chasa včetně školních dětí se schází před halou. V posledních letech chodí jen starší stárek a stárka. V Březolupech se nosí právo

Stárka po bílu, ve věnečku, stárek s velkým právem. Březolupy 2005. Foto I. Tymrová.

v podobě delší bílé panenky, po obvodu s trásněmi, posíté stříbrnými portami, umělými kvítky, zrcadélky, po ploše v šikmých řadách zdobené krušpánkem, s barevnými stuhami u rukojeti a na špičce s jablkem. Menší právo představuje kytičky krušpánku svázaná velkým počtem dlouhých barevných stuh. Domy stárků jsou označeny ozdobenou májkou s barevným kruhem a zeleným smrkovým vrškem zdobeným barevnými papírovými květy. Zvláštností je, že stárka chodí *po bílu*, v bílém fěrtochu s bílými *tráčky*, bílé kordulce a věnečku, s vlasy upravenými do ruličkového drdolu. Po povolení hodů starostou, který bývá oblečený v haleně, odchází chasa do kostela, kde kněz požehná práva. Hodovou slavnost obohatí vystoupení místního souboru Botík. Večer se koná hodová zábava. V neděli je mše za březolupskou mládež a občany. V sobotu, za týden po hodech se koná obchůzka, kdy chasu po obci doprovází harmonikář nebo houslista. Nechodí s právy jen s pokladničkami, mnohdy i v několika skupinách.

Buchlovice

V Buchlovicích se každoročně druhou sobotu v listopadu konají *Martinské hody* s velkým počtem účastníků. Obchůzka začíná v sobotu ráno. Stárci i chasa se scházejí v centru obce. Odtud jdou na obecní úřad pro povolení hodů a pak obcházejí obec s přesným plánem trasy. Děvčata včetně stárek mají kacabajku zdobenou snítkou myrty s bílou stužkou, popř. ve výstřihu kacabajky zasunutý muškát nebo růži. Chlapci mají snítku s malou bílou stužkou na klopách lajblů. Starší stárek nese právo v podobě jehlanu na šavli; povrch je bohatě zdobený navázanými barevnými mašličkami, kvítečky, zelení s vlající trikolórou. Mladší stárek nese podprávo, kterým je úzká šavle zdobená různobarevnými umělými kvítky, asparágem, na špičce jablkem a vlající trikolórou. Znakem staršího a mladšího stárka je větší bílý plátěný šáteček, upevněný v pase. Ten je posít drobnými kolečky a snítky rozmarýnu nebo myrty s malými bílými stužkami. Stárky nesou v ruce malované dřevěné pokladničky. Celodenní obchůzka končí hodovou zábavou. V neděli ráno je hodová mše a chasa pokračuje v obchůzce obce.

Starší stárek s právem, mladší stárek s podprávem, starší stárka s pokladničkou v rukách. Buchlovice 2005. Foto L.Tarcalová.

Chlapec s právem v podobě malého trojúhelníka. Částkov 2007. Foto L.Tarcalová.

Částkov

Termínem *Císařských hodů s právem* je třetí neděle v říjnu. Hlavním hodovým dnem je sobota a v současnosti jsou obřadníky obvykle jen starší stárek a stárka. Hodová slavnost zde začíná mší, odkud se jde pro stárky, pak na obecní úřad pro povolení hodů a pokračuje se obchůzkou. Při ní se zve na hodovou zábavu; obvykle se koná ve Velkém Ořechově nebo ve Zlámanci. Stárek nese zcela zvláštní právo, které se nikde jinde na Uherskohradištsku nevyskytuje. Má tvar malého trojúhelníka na delší hůlce. Červený základ je po obvodu zdoben širší bílou krajkou, krušpánkem a na středu barevnými umělými kvítky. Od trojúhelníku visí řada barevných stuh. V roce 2003 stály před domem stárky dvě máje se zelenými vršky ozdobené barevnými růžemi. Dům stárka zdobil pás zeleného věnce s bílými růžičkami. Jen v některých obcích chodí děvčata – stárky *po bílu*. I zde v Částkově má nevěsta rukávce s bílou kordulkou, bílý fěrtoch, vyšíváné tráčky, fěrtůšek z bílého brokátu a na hlavě bílý věneček. Všechny ostatní účastnice hodové obchůzky mají červené fěrtůšky. V neděli pokračuje obchůzka po obci s právem.

Huštěnovice

V obci se slaví *Kateřinské hody s právem* poslední listopadovou sobotu. I když od roku 1958 se konaly v neděli a v pondělí, s hodovými dozvuky ve středu, od roku 1979 byla hlavním hodovým dnem sobota. Od roku 1986 se hodového průvodu zúčastňovala i děvčata; bylo pravidlem, že v průvodu chodili jen muži, chlapci a dvě stárky. Hlavním atributem staršího stárka je právo na šavli, které má podobu jehlanu, s bohatou výzdobou drobných kvítek, stříbrných pozlátek a stužek; od rukojetě pak visí několik širokých slováckých stuh. Právo je ukončené červeným jablkem. Až starosta vydá písemné povolení konat hody, stárek si jej připevní na právo. Mladší stárek má právo na kratší šavli, oválného tvaru, bohatě zdobené barevnými umělými kvítky, stříbrnými lístky a zelení, na špici s jablkem. Několik širokých stuh visí od rukojeti. Každá stárka nese dort, každoročně jinak cukrářsky

Stárci se svými právy. Huštěnovice 2004. Foto P. Paška.

vyzdobený. Stárci mívají okolo beranice věneček z myrty s bílými drobnými kvítky. V neděli po mši pokračuje obchůzka chlapců, stárků s právy a s chasou po obci a vybírají peníze. Děvčata se nezúčastňují. Při příležitosti 80 let tradování hodů vyšla kniha *Slovácké hody s právem 1923–2003*.

Jalubí

Jalubská chasa se svými stárky a celou obcí slaví v den sv. Václava, patrona olomoucké arcidiecéze, *Slovácké hody s právem*. I v této obci je hodně zvláštností souvisejících s hody a hodovou obchůzkou. V obci chodí v hodovém průvodu dvě stárky a dva stárci a jeden podstárek. Ten vede hodový průvod v ruce s květináčem rozmarýnu, ozdobený barevnými kvítky. Nejprve se jde se pro stárky do jejich rodných domů a pak na obecní úřad pro povolení ke konání hodů; slavnost končí taneční zábavou. Starší stárek má právo na šavli v podobě baňatější sukničky, po obvodu spodního okraje se zlatým třásněmi, s hustou výzdobou umělých barevných květek a krušpánku. Na špici je červené jablíčko a něm zlatá korunka, od ní jdou pruhy slováckých stuh. Mladší stárek má hustě ozdobenou šavli krušpánkem a po délce omotané úzké stuhy do kosočtverců s jablkem na špici. Znakem starší stárky je upečený cukrový beránek (dnes nerozeznatelná atrapa), kterého nosí na velkém podnose a mladší stárka několikrát patrový dort. Stárci mají beranice obtočené věnečkem myrty, znakem stárek jsou bílé punčochy. Na druhý hodový den se obchází obce a *ukazují se práva*, ale již bez berana, který se ještě začátkem 20. století obřadně stínal a připravil se ke společné večeři.

Jankovice

V obci se hody původně konaly třetí neděli v říjnu tzv. *císařské hody*, kdy byly v režii spolků. Od roku 2002, při příležitosti svěcení praporu a znaku obce, se začaly pořádat hody, které se dnes slaví zároveň s poutí o svátku Nanebevzetí P. Marie, okolo 15. srpna. Hlavními protagonisty jsou starší a mladší stárek a stárka a také podstárek. Ten cifruje v čele průvodu,

Stárci s právy, stárky s dorty. Jalubí 2004. Foto L. Tarcalová

s květináčem rozmarýnu v ruce. Znakem stárků je větší a menší právo. Větší je nesené na šavli, má baňatější tvar po obvodu s krajkou, po ploše zdobené barevnými kvítky a zelení, na špici jablko. Vespod je vyplněné krušpánkem, který zdobí i část šavle. Menší právo je ve tvaru širšího válce z krušpánku, s drobnými umělými kvítky, omotaný zkrříženou slováckou stuhou. Atributem starší stárky býval upečený beránek a mladší stárky dort; v roce 2003 nesly obě stárky dorty. Znakem stárků jsou také ozdobené beranice myrtovým věnečkem s bílými květy. V hodovém průvodě táhnou ženatí muži vozík ozdobený chvojím naplněný pitím. Obchůzka s právy v neděli pokračuje. Všichni jsou oblečeni v slavnostním kroji, jen děvčatům chybí úvaz tureckého šátku. Zato mají v rukou pokladničky.

Stárek s větším právem. Jankovice 2005. Foto L. Tarcalová.

Jarošov

Tak jako v okolních obcích i v Jarošově se slaví císařské hody, i když mají kapli zasvěcenou P. Marii Růžencové a mohly by se slavit hody první říjnový víkend. *Slovácké hody s právem* začínají v sobotu odpoledne mší svatou za hodovou chasu se svěcením práva v místní kapli.

Stárce a stárky se svými právy. Jarošov 2007. Foto L. Tarcalová.

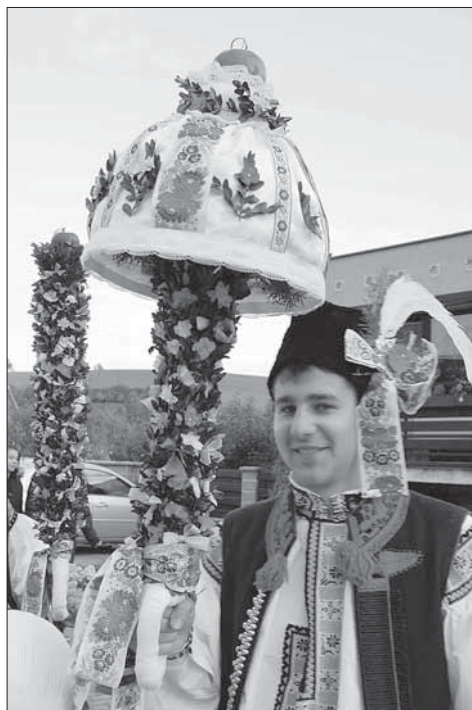
Hodový průvod jde od mladšího stárka k mladší stárce, pak se jde pro staršího stárka a pro starší stárku. Starší stárek nese právo v podobě malé bílé sukýnky s jablkem na špičce. Zbytek šavle až po rukojeť je celý ověšený hustou zelení z krušpánku s drobnými barevnými kvítečky a navázanou slováckou stuhou. Mladší stárek má právo na meči v podobě válce z krušpánku, hustě posetý drobnými pestrými kvítečky a u rukojeti s navázanou slováckou stuhou; na špičce je zapíchnuto jablko. Na taneční zábavě se hodová chasa vždy představí sevíčeným pásmem. V neděli se koná hodová obchůzka s beranem, stárce nosí velké i malé právo, děvčata pokladničky.

Kněžpole

Kněžpole je obcí, kde se slaví hody čtvrtou nedělí v říjnu, tzv. *hody republikánské* okolo data vzniku Československé republiky. Současné *Slovácké hody s právem* začínají v sobotu odpoledne, kdy se svítí práva v kapli sv. Anny, a pokud jsou v obci zvoleni stárce, jde se pro mladší a starší stárky. Hodový průvod v čele se stárky jde pro povolení na obec. Starší stárek nese právo ve tvaru krátké panenky se sporou výzdobou barevných umělých kvítků a krušpánku, nahoře s červeným jablkem. Zbytek šavle až po rukojeť je ověšený krušpánkem s drobnými barevnými kvítečky s omotanou trikolórou, od rukojeti volně spadají široké stuhy. Malé právo má tvar májky z hustého krušpánku posetého drobnými barevnými kvítky a je vertikálně omotané úzkou trikolórou. Od rukojeti visí řada širokých stuh. Večer na taneční zábavě tančí kněžpolská chasa *Moravskou besedu*. V neděli pokračují hody obchůzkou krojovaných, kteří vozí berana po obci. Za dva týdny po hodech se konají *babské hody s právem*, kdy ženy jsou převlečené za muže a muži za ženy a v doprovodu harmonikáře obcházejí obec. Obchůzka končí taneční zábavou.

Stárce před domem stárky se svými právy. Kněžpole 2007. Foto L. Tarcalová.

Starší stárek s právem. Jarošov 2007. Foto L. Tarcalová.

Kostelany

Obec Kostelany patří k těm málo obcím, kde se slaví hody v den vysvěcení kostela, zde druhou zářijovou sobotu (kostel byl vysvěcen 11. září). *Slovácké hody s právem* začínají mší svatou. Pak se jde pro mladšího stárka a stárku, pro staršího stárka a stárku a nakonec pro povolení ke starostovi. Mladší a starší stárek se svými stárkami nosí své insignie. Velké právo ve tvaru válce s hustou výzdobou umělých kvítek, zapíchnutých větviček krušpánku a mašliček, má u rukojeti mnoho barevných stuh a na špici jablko; malé právo představuje zdobená šavle zelení, hlavně barevnými kvítky a stříbrnými lístky, na špici s jablkem. Znak stárků jsou nejen ozdobená práva, ale i bílé beranice, bohatě zdobené vonicemi a na kordulce připevněné větší voničky. Děvčata nosí v ruce jednu delší růži. V neděli obchůzka pokračuje; chasa chodí po obci s právy a stárky nosí v rukou pokladničky.

Kudlovice

Jedny z posledních hodů v církevním roce, které se na uherskohradištském Dolňácku slaví, jsou *Martinské hody s právem* v Kudlovicích. Nejprve se jde pro chlapce stárky a potom pro děvčata–stárky. Atributem obou stárků jsou beranice po obvodu zdobené myrťou s bílými kvítky a větší a menší právo. Třetím funkcionářem je podstárek, který nese v čele průvodu květináč s krušpánkem, ozdobený drobnými červenými stužkami. Velké právo nesené na šavli má bílý brokátový podklad ve tvaru jehlanu, po obvodu zdobené krajkou. Právo je vespod bohatě vyplněné krušpánkem. Barevnou výzdobu umělých květů, navázaných mašliček a slováckých stuh, oddělují zelené snítky myrty. Bohatý věneček z květů a zeleně zdobí špici práva spolu s jablkem. Malé právo je štíhlý zelený válec z krušpánku,

Stárky v bílých beranicích s právy, stárky s růžemi v rukách. Kostelany 2006. Archiv NULK Strážnice.

Stárci se svými právy. Kudlovice 2003. Foto L. Tarcalová.

posetý drobnými barevnými kvítečky a šikmo ovázaný slováckou stuhou; nahoře je zapíchnuté jablko. Ženatí muži vozí v hodovém průvodu bečičku s vínem. Na druhý hodový den obchůzka i s právy pokračuje. Nevynechají ani vzdálenou Kudlovickou dolinu.

Kunovice

Město Kunovice dodnes udržuje tradice hodové obchůzky, která se koná čtvrtou sobotu v září – slaví se *Svatováclavské hody s právem*. Hody začínají v sobotu odpoledne hodovou mší. Z kostela jde průvod od mladšího stárka k mladší stárce a od staršího stárka ke starší stárce. Starší stárci nosí právo na hůlce v podobě delší panenky z jednobarevných i slováckých stuh, při okraji s našasenou krajkou, nahoře na kanýru z krajky, umělých květek a krušpánku je posazené jablko a pečeť města. Právo dostává i s ozdobenou beranicí od stárky. Mladší stárek nosí v ruce šavli ve tvaru úzkého válce ozdobenou krušpánkem, drobnými kvítky, stužkami a na špici s jablkem. Právo mu předá i s nazdobenou beranicí mladší stárka. Starší stárka nosí na talíři ovoce, mladší zase drží džbán s vínem. Na městském úřadě starosta

Stárci se svými právy, starší stárka s mísou ovoce. Kunovice 2005. Foto. P. Paška.

přečte práva a povinnosti chasy o hodech a uděluje právo je pořádat. V neděli za doprovodu hudecké muziky vozí chasa berana na ozdobeném vozíku a stárci nosí svá práva.

Mařatice

Příměstská část Mařatice pořádá *Tradiční hody s právem* třetí neděli v říjnu – hody císařské. Chasa se schází před areálem Mesitu, odkud se vychází pro stárky. Hlavními aktéry jsou starší stárek a stárka; v posledních letech se nepodařilo zvolit mladší stárky, i když mnohdy jde i přes třicet párů mladých lidí. Hodovou obchůzku povoluje obvykle místostarosta u kulturního zařízení. Právo nesené na meči má tvar jehlanu. Je zhotovené z přeložených slováckých stuh, plocha je posetá barevnými kvítky, snítky krušpánku, nahoře s jablkem. U rukojeti je bílý kapesníček červeně vyšitý a červené stuhy. Malým právem je šavle obalená krušpánkem a posetá pestrými kvítky, u rukojeti navázaná slovácká stuha a na špici zapíchnuté jablko. V roce 2006 šel v čele průvodu podstárek s rozmarýnem v květináči

Starší stárek s právem. Mařatice 2007. Foto L. Tarcalová.

17. Mladší stárek a stárka s malým právem. Medlovice 2007. Foto L. Tarcalová.

s navázanými červenými stužkami. V neděli chasa i s právy obchází Mařatice; stárky dostávají do nesených malovaných dřevěných pokladniček peníze.

Medlovice

Havelské nebo také patronské hody třetí sobotu v říjnu se v Medlovicích slaví proto, že patří do osvětimanské farnosti, kde je kostel zasvěcen sv. Havlu. Chasa si volí staršího a mladšího stárka a stárku. Oba páry nesou tvarově stejný typ práva, což je obvyklé jen u obcí na Polešovicku. Mají tvar trojúhelníku nebo štítu. Výzdoba je provedena na základní barevné látce, vnitřní trojúhelník je z naskládaných barevných stuh do trojúhelníčků a v horní špici je v kruhu umělých kvítků velký barevný květ. Dolní trojúhelník je posetý zelenými snítky a umělými kvítky. Celý obvod práva je olemován naskládanou bílou krajkou. Obě práva mají na konci zapíchnuté jablko. Hodové obchůzky se zúčastňují děvčata a chlapci oblečení jak v polešovickém, tak v severokojovském typu kroje.

Děvče s větším právem. Míkovice 2003. Foto L. Tarcalová.

Míkovice

Obec Míkovice pořádá hody v termínu nejbližší data vysvěcení kaple sv. Anežky České – třetí neděli v září. Míkovice mají jako jediná obec v uherskohradištském děkanátu hlavní hodový den neděli. Chasa si volí starší a mladší stárku a staršího a mladšího stárka. Starší stárek nosí právo na šavli v podobě širokého válce hustě nazdobeného nahoře i dole asparágem, barevnými umělými kvítky, u rukojeti s navázanou slováckou stuhou, ukončené jablkem. Malé právo na šavli má tvar jednoduchého válce z asparágu, zlatých a stříbrných kuliček a cetek. Na špici je ukončené nabodnutým červeným jablkem. Po občůzce se koná taneční zábava. V pondělí chodí chasa oblečená v polosvátečním kroji a obchází obec. V čele průvodu jde mladší stárek s malým právem a chasa veze berana na vozíku nazdobeném jehličím a papírovými kvítky. Pondělní občůzka končí taneční zábavou při dechové i cimbálové muzice.

Mistřice

Obec Mistřice si referendem zvolila datum *Slováckých hodů s právem* druhou sobotu v říjnu. Hody začínají v kapli Nejsvětější Trojice, kde bývá malá pobožnost a kněz žehná práva. Tam chasa i starosta obce dá povolení k občůzce. Nejprve se jde pro stárky, pak se

Stárci a stárky se svými právy. Mistřice 2005. Foto L. Tarcalová.

Starší stárka s právem v podobě panenky v ozdoběném vchodě domu. Nedachlebice 2003. Foto L. Tarcalová.

Stárci se stárkami a svými právy. Nedakonice 2003. Foto L. Tarcalová.

obchází obec. Právo, které nese starší stárek, má tvar krátké široké bílé panenky- sukýnky, při okraji zdobené zlatou portou. Horní konec práva je bohatě zdoben kyticí umělých kvítků, lístků a zapíchnutým červeným jablkem. Uvnitř je sukýnka hustě vyplněná krušpánkem; odsud také visí řada dlouhých barevných i slováckých stuh. Zvláštní tvar má menší právo; je jím svázaná větší kytice z krušpánku, až v podobě májky, s barevnými papírovými květy na koncích větviček. Není ukončené jablkem. Od spodní části visí plno barevných dlouhých stuh. V neděli je mše svatá v kapli a odpoledne hodová obchůzka po obci s malým právem. Děvčata oblečená v kacabajkách nesou kasičky.

Nedachlebice

Slovácké hody s právem slaví obec Nedachlebice druhou neděli v listopadu okolo svátku sv. Martina. V sobotu odpoledne si nechává chasa světit práva. Nejprve se jde průvodem pro obojí stárky, pak pro povolení ke starostovi. Zcela netradičně mají pojaté své velké hodové právo. Na hůlce je nesena bílá široká krátká brokátová sukýnka, končící úzkou krajkou, po ploše s portami a se snítky krušpánku. Ve spodní části sukýnky je plno krušpánku. Na místě obvykle zapíchnutého jablka je hlava a část tělíčka panenky z umělé hmoty se světlými vlásky, s našaseným obojkem a navázanou slováckou stuhou v pase. Od rukojeti visí řada stuh. Malé právo tvoří kytice krušpánku v podobě homole s drobnými kvítky a potaženými bílými stuhami po ploše. Od rukojeti visí dlouhé barevné stuhy. Večer se pořádá taneční zábava obvykle se přejede autobusem do Zlámance. Na druhý hodový den obchází chasa obec s oběma právy.

Nedakonice

Třetí říjnový týden se v Nedakonících slaví *Slovácké hody s právem*. Před obchůzkou po obci se koná slavnostní Te Deum v kostele a pak odchází krojovaná chasa pro stárky a pro povolení k hodům ke starostovi obce. Neobvyklým znakem obou stárků jsou *vyd-*

Stárek s právem v podobě štítu. Ořechov 2004.
Foto L. Tarcalová.

členové oblečení v uniformách zajišťují bezpečnost chasy i návštěvníků hodové obchůzky. Zvláštností ořechovských hodů je osm hodových funkcionářů – starší stárek a stárka, mladší stárka a stárek a oba tyto páry mají pomocníky – mladšího a staršího podstárka a podstárku. Znakem ořechovských hodů jsou dvě stejná práva, která jsou na šavli a mají tvar kosočtverce. Střední trojúhelníkovou část tvoří naskládaná bílá stužka, uvnitř jsou v několika řadách nad sebou naskládané barevné stužky do trojúhelníků. V horním cípu je věneček z drobných umělých květů a okraje práva lemuje slovácká stuha. Výzdobu doplňují různobarevná umělá kvítka a zeleň ve spodní špičaté části práva. Na špici je u obou práv zapichnuté jablko. Po vyzvednutí mladších a starších stárků a stárek si chodí chasa pro povolení hodů; v roce 2004 je starosta obce vydal na tanečním kole. V neděli po hodové mši svatě pokračuje hodová obchůzka s *ukázkou hodového práva*. Původně konané hody na Kateřinu se pro pozdní termín neosvědčily, takže v tento čas se v současnosti konají dozvuky hodů.

Ostrožská Nová Ves

Patronské hody v den sv. Václava – *Svatováclavské hody s právem*, se konají poslední zářijový víkend. Prvním hodovým dnem je pátek, kdy chlapi přivezou na voze máj, děvčata ozdobí vršek růžemi a fábory a pak jej postaví uprostřed obce. Zvyk stavit centrální máj před hody se udržuje v uherskohradištském děkanátě ještě v Uherském Ostrohu. Stárek a stárka, podstárek a podstárka, přicházejí pro právo a povolení hodů ke starostovi. Zde jim i místní kněz právo požehná. Větší právo má zvláštní hruškovitý tvar; plocha je pošíta barevnou látkou, zdobená našitými látkovými květy, krajkami a naskládanými stužkami, na vršku s jablkem. Malým právem je šavle ovinutá asparágem, na špici je nabodnuto jablko. Asparágem mají i chlapi vyzdobené své klobouky. Typické pro místní hody je, že stárky chodí ustrojené po bílu s bohatým pentlením jako nevěsta či družička. Znakem starší stárky je také mísa s ovocem, mladší stárky kubaňka s vínem. Hodový průvod končí na společné hodové zábavě. V neděli jde chasa jen společně do kostela na hodovou mši.

rovíce – kožešinové čepice kulatého tvaru s červeným dýnkem uprostřed. Bývají zdobené nadměrnou vonící lopatovitého tvaru z umělých květek, hedvábnou květovanou stuhou s pavími pery. Děvčata mají na kordulce snítku myrty s bílou mašličkou. Zcela zvláštní je velké právo, které má tvar vypouklého kosočtverce. Základ tvoří květinová látka, středem převázané slovácké stuhy, uprostřed doplněný bohatou výzdobou drobných umělých kvítků. Zbytek horní plochy je vyplněný rozmarýnem a na špici je jablko. Při okraji je naskládaná bílá krajka. Malé právo tvoří hustě ozdobená šavle barevnými umělými kvítky, malými navázanými mašličkami a zelení, na špici s červeným jablkem. V neděli chodí chasa po *škarkách* s právy. Peníze ukládají do zvláštně tvarovaných pokladniček.

Ořechov

Datum hodů v Ořechově se ustálilo na čtvrtou neděli v září. V obci je kaple zasvěcená sv. Václavu, proto se zde slaví *Svatováclavské hody s právem*. Hlavními pořadateli je Sbor dobrovolných hasičů, jehož

Starosta předává právo staršímu stárkovi. Ostrožská Nová Ves 2005. Foto L. Tarcalová.

Ostrožská Lhota

Největší slavností v Ostrožské Lhotě jsou patronské hody s právem, které se konají pravidelně každý lichý rok. V obci se pořádají hody v neděli blíže k svátku sv. Jakuba Většího (25. července). Jakubské hody, které se slavily ještě dříve než ustanovil Josef II. hody

Stárci a stárky se svými právy. Ostrožská Lhota 2003. Fotoarchiv SM.

Starosta obce povolil stárkům hody. Podolí 2003. Foto P. Paška.

císařské, byly slavnější. V neděli před hody chodí chasa k loňským stárkům pro hodová práva, aby je stárky nazdobily. V sobotu obchází chasa oblečená v polosvátečním kroji obec a zve na hody. Povolení k hodům vydává starosta, který před obecním úřadem přečte listinu s právy a povinnostmi hodové chasy a stárků. Pergamen pak vloží do velkého práva. Velké i malé právo mají tvar dřevěného válce se soustruženým hruškovitým koncem, odkud visí mnoho barevných stuh. Po uhoštění starostou odchází hodová chasa na taneční zábavu. I v Ostrožské Lhotě, stejně jako jinde na Ostrožsku, chodí starší i mladší stárka o hodech v obřadním pentlení, které nosí nevěsty a družičky o svatbě.

Podolí

V Podolí se slaví hody třetí neděle v říjnu, hody císařské dnes nazývané *Slovácké hody s právem*. Hlavním hodovým dnem je sobota, kdy se koná krojovaný průvod, *vyvolávání stárků a vydání práva*. Pro mladší stárku jde mladší stárek prostovlasý, s růží v ruce. Tu předává mladší stárce, která mu dá ozdobenou beranici a právo. Stejně i starší stárek chodí v čele průvodu na cestě pro svoji starší stárku s růží v ruce. Právo, které dostává, je na hůlce, má tvar krátké panenky, která má sukýnku ze samých slováckých stuh. Na špicí je věneček z umělých květů a v něm je červené jablko; od něho visí barevné stuhy. Po obvodu je právo olemované krajkou a přes okraj přečnívají slovácké stuhy, které překrývají hůlku. Úzká šavle zdobená zelení, umělými kvítky – chrpami, makovými květy, klásky obilí je dozdobena navázanou slováckou stuhou a na špicí červeným jablkem; plní funkci malého práva, které nosí mladší stárek. Děvčata nosí sotůrky na vybrané peníze. V neděli chasa obchází obec s oběma páry stárků s právy, kteří jsou slavnostně oblečeni jako první hodový den.

Stárci se svými právy. Polešovice 2004. Foto P. Paška.

Polešovice

Na památku vysvěcení kostela sv. Petra a Pavla dne 9. října se slaví *Slovácké hody s právem* druhou říjnovou nedělí. Zde je ve funkci stárků osm děvčat a chlapců. Jeden starší stárek a stárkyně má své podstárky a stejně tak mladší stárek a stárka má svoje pomocníky, jimiž jsou podstárek a podstárka. Chasa mívá sraz na Městečku, odkud jdou pro stárky na Sokolovnu a ti pro své stárkyně do kulturního střediska na Salajku. V čele průvodu jde starší stárek s podstárkem a uprostřed mají dítě v kroji, za ním mladší stárek s podstárkem a také děvčátko v kroji. Odtud jde chasa pro povolení hodů na obecní úřad. V neděli ráno je mše svatá za *mládence a panny* a pak jen chlapecká chasa se stárky obchází domy. Velké i malé právo na šavli má tvar kosočtverce či štítu. Základ je z tureckého šátku, trojúhelníkovou část tvoří naskládané barevné stužky do tvaru trojúhelníčků v několika řadách. V horním cípu je věneček z drobných umělých květů. Výzdobu doplňují různobarevná umělá kvítka a zeleň v širší špici práva. Na špici obou práv je připevněno červené jablko. Chlapci mají na kordulkách, stejně jako na klobouku, připevněno několik dlouhých snítek rozmarýnu. Všechna děvčata nosí na hody červený fěrtúšek. Na druhý den pokračují v obchůzce s právy po obci jen chlapci. Za týden se konají dozvuky hodů.

Popovice

V obci je kostel Panny Marie Růžencové, proto se první říjnový víkend konají patronské hody, slaví se *Slovácké hody s právem*. V sobotu, pokud jsou zvoleni oba stárkovské páry, se jde od mladšího stárka k mladší starce a od staršího stárka ke starší starce. Starosta, obvykle oblečený v kroji, vydává chase na obecní úřadě povolení pořádat hody. Právo, které nese starší stárek má tvar panenky po obvodu zdobené stříbrnou portou, ušité ze slováckých stuh a dalších jednobarevných stuh volně visících od límce z krajky, kde je vsazeno jablko. Slovácké stuhy přečnickávají přes délku sukýnky po celém obvodu práva. Podprávem je šavle opletená

Stárci se svými právy. Popovice 2003. Foto L. Tarcalová.

Stárka předává právo stárkovi. Sady 2007. Foto L. Tarcalová.

zeleným asparágem, s většími umělými kvítky, ozdobami z barevného staniolu a na špici s jablkem. Starší stárka nosí v ruce ošátku s ovocem, mladší džbáněk s vínem. Na druhý hodový den se v Popovicích vozí beran na vozičku ozdobeném jehličím a papírovými růžemi; v současnosti se stává, že se vozí i ovečka. Dozvuky v podobě recesních *babských hodů* se konají za týden.

Sady

Původním názvem Derfle, slaví na počest zasvěcení sadského kostela Narození P. Marie patronské hody – *Slovácké hody s právem*, druhou sobotu v září. Příměstská část Uherského Hradiště má hlavní hodový den neděli, avšak v sobotu se provádí obchůzka s beranem. Stárci jsou ve slavnostním kroji, chasa v méně slavnostním oblečení, vozí berana na ozdobeném vozíku. Chodí po obci, zvou na večerní hodovou zábavu a do pokladniček, které nesou děvčata v ruce, vybírají peníze. Večer se koná hodová zábava. V neděli je hodová mše svatá a pak si mladší stárek jde pro právo k mladší stárce a starší stárek

vede průvod s nezdobenou vojenskou šavlí v ruce do domu starší stárky. Zde si vyprosí stárku, ale dostává i právo a nazdobenou beranici. Velké právo má tvar baňatější bílé sukýnky na bílé hůlce, při okraji s krajkou a snítky krušpánku. Celá plocha je dělena čtyřmi slováckými stuhami a vyplněna barevnými umělými kvítky, na špici ve věnečku z krajky je červené jablko. Malé právo je bohatě ozdobená šavle vinoucí se zelení s barevnými umělými kvítky a nahoře s červeným jablkem. I v neděli končí hodová občůzka taneční zábavou.

Staré Město

Patronské hody na svátek sv. Michala se slaví ve Starém Městě vždy nejbližší datu 29. září. Hody nesly název *michalské* dnes *Michalské slavnosti – Hody s právem*, neboť jsou spojené s dalšími folklorními aktivitami na druhý hodový den. Neobvyklý je počet stárků; staršího stárka a stárku doprovází dva mladší stárce a dvě mladší stárky. Hody začínají v pátek *zapalováním hodů* – zdobením vchodů rodných domů stárků upletenými věnci. Hlavním hodovým dnem je sobota, kdy mladší stárce jdou pro staršího stárka a pak s chasou jdou do domu stárky. Tam dostávají hodové atributy – dvě malé a jedno velké právo, beranice, po obvodu ozdobené zelení a bílými kvítky a paličky ovázané bílou stuhou a asparágem. Pak chasa odchází pro povolení na radnici a následuje občůzka po obci. Velké právo má tvar kužele, jehož základ je ze slováckých stuh a zdobení je v hustých řadách barevnými umělými kvítečky, zrcadélky, stříbrnými třásněmi a myrtou. Na špici je nařasená krajka a zapíchnuté červené jablko. Dvě malá práva jsou jemně ozdobená bílou stuhou a omotané asparágem. Večer je hodová zábava za účasti stárků a rodičů stárků. V neděli je hodová mše svatá a po ní pokračuje občůzka stárků s právy a celou chasou po městě.

Dva mladší stárce a stárky a starší stárek a stárka se svými právy. Staré Město 2005. Foto I. Tymrová.

Stříbrnice

V obci se naposledy konaly hody v roce 1995 na svátek sv. Martina, druhou sobotu v listopadu (obec dlouho patřila do buchlovické farnosti, kde je kostel zasvěcen sv. Martinu). Funkcionáři jsou starší stárek a stárka a *náhradníci* (mladší stárek a stárka). Nejprve se jde

Stárci se svými právy. Stříbrnice 1995. Fotoarchiv SM.

Chlapec drží v ruce velké právo i s povolením hodů. Svárov 2007. Foto L. Tarcalová.

pro mladšího a pak pro staršího stárka, stejně je to i se stárkami. Hlavními insigniemi stárků jsou práva. Obě práva mají stejný tvar v podobě zvonu; jedno je zhotovené z bílé, druhé ze žluté látky, nejspíš brokátu, nesené na meči. Při spodním okraji je našitá zlatá porta s řadou přívěsků a po ploše jsou našité umělé kvítky, mašličky a při spodním okraji řada zrcadélek. Nechybí ani větvičky z rozmarýnu a od naskládaného křezlu z krajky, kde je nabodnuté jablko, volně visí slovácké stuhy. Stárci mají na klopě dlouhou větvičku z myrty s bílou mašličkou. Pro povolení chodí stárci s chasou na obecní úřad. Obchůzka s právy pokračuje i druhý hodový den.

Svárov

Ve Svárově se slaví *císařské hody* třetí říjnový víkend. V roce 2007 si chasa nezvolila své stárky, ale i přesto se hody konaly. Právo nesl jeden z krojovaných účastníků hodů. Právo má tvar krátké sukýnky z bílého brokátu, která je usazená na velké kouli

z krušpánku. Tato zeleň je posetá drobnými bílými mašličkami. Právo končí bílým krajkovým krejzlem, ve kterém je usazené jablko. Od rukojeti visí řada dlouhých jednobarevných stuh. Na právu je zavěšené povolení sepsané na smotaném papíru. Malým právem je širší válec z krušpánku po celé délce šikmo omotaný stuhou, po ploše s drobnými kvítky. U rukojeti je bohatá výzdoba visících dlouhých různobarevných stuh. Před obecním úřadem se staví máj s ozdobeným vrškem.

Topolná

Po mnoha změnách termínu se v současnosti slaví *Svatováclavské hody*. V obci je zvyk, že symbol stárkovské moci – práva musí současní stárci vykoupit od stárků z předešlého roku. Vykupování se zúčastňuje celá chasa. Potom se staré právo odnese do domu stárek, kde se obnoví a připraví na slavnost. Hody začínají v sobotu svěcením práv v kostele a pokračují obcházením stárek a stárků a povolením hodové veselice. Právem je krátká bílá panenka na hůlce, ozdobena po obvodu spodního okraje krajkou a krušpánkem. Tím je zdoben i vrch práva, kde je posazené jablko; odsud visí barevné stuhy s věnečky, které přecházejí přes délku sukýnky. Malé právo má tvar kužele z husté zeleně, převázané po ploše stuhami do kosočtverců, nahoře s jablkem. V neděli začínají hody mší svatou a pak chasa obchází obec s beranem na ozdobeném vozíku i s hodovými s právy. V roce 2004 uspořádala obec *Setkání topolských stárků*.

Stárci se velkým a malým právem před vyzdobeným domem. Topolná 2004. Foto L. Tarcalová.

Traplice

První říjnový víkend je datem *Slováckých hodů s právem*. V sobotu, kdy je hlavní hodový den, začínají hodové slavnosti mší svatou, která se v r. 2004 konala uprostřed obce

Stárci se svými právy. Traplice 2004. Foto P. Paška.

pod malým stanem. Po mši se jde nejprve k mladšímu stárkovi, následně k mladší stárce, pak ke staršímu stárkovi a ke starší stárce. V čele průvodu při obchůzce obce jde chlapec – podstárek s malým květináčem rozmarýnu, na kterém jsou navázané barevné mašličky. Starší stárek má právo jehlancovitého tvaru, při spodním okraji ozdobené zelení, po ploše celé s umělých kvítků a pozlátek, na špici s jablkem. Od špice práva visí slovácké stuhu. Podprávem je šavle upravená do štíhlého válce z krušpánku, ozdobeného drobnými kvítky a do kosočtverců převázané stuhami. Znakem stárek jsou různé zdobené dorty. Po povolení hodů na obecním úřadu se jdou tito obřadníci i se starostou poklonit k sošce Panny Marie, stojící uprostřed dědiny, kde položí kytici květin. Po tomto aktu donese starosta stárkám znovu dorty a chasa jde do sokolovny na taneční zábavu. V neděli stárci se svými stárkami a právy v rukách obcházejí celou obec. Na svátek sv. Kateřiny se konají *babské hody s právem* – taneční zábava, kdy ženy jsou oblečené v mužských krojích a muži zase za ženy.

Tučapy

Jen málo obcí slaví *Slovácké hody s právem*, které se pojí k datu konsekrace kostela. V Tučapech se hody slaví nepřetržitě od roku 1983 první říjnovou sobotu, neboť kostel byl posvěcen 30. září 1934. Obchůzka začíná cestou mladšího stárka k své stárce, kde dostane opentlenou beranici s voničkou a s dlouhou snítkou myrty nebo rozmarýnu a malé právo; následuje cesta ke staršímu stárkovi a starší stárce, která také předá ozdobenou beranici a velké právo. Pak se celá chasa odebere ke starostovi obce poprosit o povolení hodů. Při obchůzce po obci zvou všechny obyvatele Tučap na večerní hodovou zábavu. Obě práva mají stejný tvar a podobnou výzdobu. Základ kosočtvercového práva tvoří květovaná látka, horní část je z naskládaných barevných stužek do tvaru trojúhelníků v několika řadách. V horním cípu je věneček z drobných umělých květů. Výzdobu v širší špici práva doplňují různobarevná umělá kvítka, navázané mašličky a zeleň. U obou je připevněno červené jablko a po

Stárci a stárky se svými právy. Tučapy 2004. Foto L. Tarcalová.

stranách slovácké stuhy. V neděli se koná hodová mše.

Tupesy

Jako v řadě obcí i v Tupesích se slaví třetí neděle v říjnu *císařské hody*. Hodovými dny jsou v posledních desetiletích sobota a neděle. Večer před hody jde celá chasa společně pro právo k paní Malíkové, která právo upraví a nazdobí a odnesou je k mladší a starší stárce. Mládež se sejde na návsi. Obchůzka pak začíná u mladšího stárka, pak se jde pro mladší stárku, ke staršímu stárkovi a ke starší stárce. V domě mladší stárky čekají všechna děvčata. *Starší* právo má tvar zvonu, nesené na velké šavli. Kovová kostra práva je potažená brokátem a zdobena voničkami, rozmarýnem a pentlemi. *Mladší* právo tvoří šavle v podobě válce z krušpánku, hustě zdobená drobnými umělými kvítky, mašličkami v různých barvách. Na obou právech jsou na špici jablka. Na druhý den se obchází zase celá obec a večer je taneční zábava. Děvčata mají oblečené bílé pletené punčochy s plastickým vzorem a v ruce nesou jednu delší růži, dříve dorty.

Mladší stárek s menším právem. Tupesy 2005. Foto L. Tarcalová.

Uherský Ostroh

Ostrožské hody s právem – hody císařské nebo tzv. tereziánské se v Uherském Ostrohu slaví třetí neděli v říjnu. V pátek odpoledne před zámek chlapi postaví hodový māj a koná se beseda u cimbálu. V sobotu je *chození po stárkách*; průvod vedou děvčata s klobouky se stárkovskými vonicemi, za nimi děti, dospělí a nakonec muzika. Průvod směřuje k domu mladšího stárka, kde mu děvče předá klobouk a zatančí sólo. Hodový průvod jde k mladší stárce, kde ji žádá mladší stárek o právo. Je to šavle omotaná slováckou stuhou a rozmarýnem, na špici má zelené jablko. Mladší stárka od něj dostane džbán vína. Od staršího stárka se jde ke starší stárce, která dá stárkovi právo v podobě delší panenky ze svisle našitých slováckých stuh, okolo okraje s krajkou, na špici s červeným jablkem, s límcem z krajky a umělých kvítků. Stárka od něj na oplátku dostává talíř s ovocem. Na městském úřadu starosta povolí hodovou slavnost. V neděli se koná hodová mše. Zvláštním znakem pro obě stárky je, že chodí první hodový den oblečené po bílu, stejně jako družičky či nevěsty s čepením na hlavě.

Stárka s velkým právem na večerní taneční zábavě. Uherský Ostroh 2004. Foto P. Paška.

Vážany

Slovácké hody s právem, konané třetí sobotu v září začínají průvodem chasy, od malých dětí přes muzikanty a chasu, až po dva stárky, kteří jdou v závěru průvodu, před ženáci a vdanými ženami. V roce 2004 si šli stárci pro práva i nazdobené klobouky do jednoho ozdobeného domu obou stárek. Mladší i starší stárka předávala svým stárkům nazdobené klobouky a práva. Mají trojúhelníkový tvar, upevněné na meči, vytvořené z barevné podkladové látky. Vnitřní trojúhelník tvoří v řadách naskládané oranžové, modré či bílé stuchy do trojúhelníčků, v horní části práva je věneček z umělých kvítků se středovou růží. Ve spodní části je plocha hustě vyplněná zelení a barevnými kvítky, popř. větším květem. Po stranách visí slovácké stuchy a na špičce je posazené jablko. Od stárek jde průvod ke starostovi na obecní úřad pro povolení. Na druhý hodový den se koná mše svatá v kapli a odpoledne pokračují chasa i stárci s právy v ruce v obchůzce obce.

Stárci s právy na druhý hodový den. Vážany 2004. Foto L.Tarcalová.

Velehrad

Na Velehradě jsou hody záležitostí zcela novou. Od roku 2000 se každoročně konají první sobotu v září (hody jsou jednodenní) a mají jen jednu stárku a stárka. Hodová chasa je oblečená v nově rekonstruovaných krojích, ostatní v krojích polešovického typu. Hodová chasa v čele se stárkem, jež nese květináč s krušpánkem, jde nejdříve do baziliky na požehnání a pak pro stárka a stárku. Odsud krojovaná chasa i s nově zhotoveným právem jde ke starostovi obce požádat o povolení konat hodovou obchůzku. Právo je na hůlce v podobě panenky s hustou výzdobou barevných umělých kvítků. Vespod sukýnky je bohatá výplň z krušpánku, na kulaté horní části je připevněné červené jablko. Hodová taneční zábava, kde stárek i chlapci velmi pečlivě střeží své hodové právo, ukončí hodovou slavnost. Hody dnes patří k největší výroční slavnosti jen obce Velehrad.

Stárek a stárka s právem při povolování hodů na obecním úřadě. Velehrad 2005. Fotoarchiv Slovákého muzea.

Velké právo v rukou tanečnicků. Véscky 2007. Foto L.Tarcalová.

Véscky

Stejně jako v Sadech i ve Věskách se konají patronské hody druhou sobotu v září pojící se ke svátku Narození P. Marie, neboť tam tato obec patří farností. V obci je zajímavá výzdoba hodových domů – z každé strany vchodu stojí vysoký smrk ozdobený barevnými papírovými růžemi. Sobota je hlavním hodovým dnem, kdy se chodí nejprve pro mladšího stárka a stárku a pak pro staršího stárka a stárku. Velké právo má tvar větší panenky na hůlce, zhotovené ze samých kratší a delších slováckých stuh. Na špici je věneček z naskládané krajky a umělých kvítků a na něm červené jablko. Menší právo představuje nazdobená šavle. I když nejsou zvoleni stárce, provádí se hodová obchůzka po obci. Na druhý den ráno se chodí na hodovou mši a odpoledne vozí chasa na malém vozíku berana, který je ozdoben chvojím a papírovými růžemi.

Zlámanec

Slovácké hody ve Zlámanci se konají čtvrtou neděli v říjnu, slaví se hody *republikánské*. Hodová občůzka začíná mši svatou v místní kapli. Obvyklí funkcionáři hodů letos nebyli zvoleni, proto starosta dal chas nejen povolení, ale také předal práva. Před obecním úřadem je zvykem postavit menší máj. Velké právo má tvar delší bílé panenky zhotovené z bílého brokátu, při spodním okraji s krajkou; plocha je rozdělena zlatou portou do dílů, které mají výzdobu navázaných mašliček, kvítek a snítek krušpánku. Na horní menší kulaté části je připevněné jablko. U rukojeti meče visí dlouhá navázaná slovácká stuha. Menší právo má tvar většího kuzele ze samé zeleně v podobě májku, zdobenou drobnými pestrobarevnými kvítky, navázanými barevnými stužkami a dlouhou stuhou u rukojeti. I zde chodí stárky oblečené jako nevěsty – po bílu ve věnečku. V roce 2007 měly ve Zlámanci své právo i děti. Tvarem a výzdobou bylo obdobou malého práva. Obchůzkou po obci v neděli končí hodová slavnost.

Velké i malé právo zavěšené v tanečním sále spolu s dětským právem. Zlámanec 2007. Foto L. Tarcalová.

Stárci se svými právy. Zlechov 2003. Foto L. Tarcalová.

Zlechov

Ve Zlechově se každoročně konají třetí neděli v říjnu císařské hody - *Slovácké hody s právem*. Hlavními funkcionáři jsou starší a mladší stárek a stárka, ale také jim pomáhají podstárek a podstárka. V sobotu se nejprve jde pro stárky a pro povolení hodů před obecní úřad. Starší stárek nese právo na šavli, které má tvar velké koule, při spodním okraji zdobené krajkou, po ploše s výzdobou drobných kvítek a zeleně, ukončené jablkem. Menší právo má tvar širšího válce z krušpánku, zdobeného barevnými umělými květy. Děvčata nesou v ruce růži na dlouhé stopce. Chlapci mají na beranicích i na kordulkách delší snítky myrty. Před odchodem na taneční zábavu se koná v místním kostele sv. Anny mše svatá. V neděli se pokračuje v hodovém obcházení obce i s právy.

*

I když při prvním zhlédnutí hodové občůzky v obcích na Uherskohradištsku by se zdálo, že hody jsou všude stále stejné nebo hodně podobné, bylo by to nesprávné tvrzení. Je třeba uvést, že v každé obci jsou hody jiné svými atributy – právy, podprávy, vnitřním uspořádáním, strukturou stárkovských funkcí, vnějšími znaky na oblečení, místem konání apod.

V mnoha momentech jsou neopakovatelné, v každé jednotlivé obci každoročně jedinečné. Změny a inovace, které stále o hodech sledujeme, i když základ hodových slavností zůstává stejný, dotvrzuje životaschopnost hodů jako součásti lidové obřadní kultury a jejich trvalé místo v životě vesnické i městské komunity na Uherskohradištsku.

Poznámky:

- 1 Z celkového počtu 53 obcí uherskohradištského děkanátu se konají:
císařské hody s právem: **Babice, Boršice, Březolupy, Částkov, Jarošov, Mařatice, Nedakonice, Podolí, Svárov, Tupesy, Uherský Ostroh, Zlechov**;
patronské hody s právem: **Ostrožská Lhota** – na sv. **Jakuba** (25. července), **Janovice** – na svátek **Nanebevzetí P. Marie** (15. srpna), **Sady, Vésky** – na svátek **Narození Panny Marie** (8. září), **Ostrožská Nová Ves, Kunovice** – na sv. **Václava** (28. září), **Ořechov, Jalubí, Topolná** (patron diecéze a českých zemí), **Vážany** (někdy třetí neděle v září), **Staré Město** – na sv. **Michala** (29. září), **Po-povice** – na svátek **P. Marie Růžencové** (7. října), **Medlovice, Osvětimany** (hody s věncem) – na sv. **Havla** (16. října), **Břestek, Buchlovice, Stříbrnice, Kudlovice, Nedachlebice** – na sv. **Martina** (11. listopadu), **Bílovice, Huštěnovice** – na sv. **Kateřiny** (25. listopadu);
bez práva: **Hostějov** (farnost Osvětimany) na sv. **Havla** (16. října), **Stupava, Staré Hutě** – na sv. **Klimenta** (23. listopadu);
republikánské: **Kněžpole, Zlámanec** (čtvrtou neděli v říjnu);
bez určení: **Velehrad** – první neděle v září, **Traplice** – první neděle v říjnu, **Mistřice** – druhou neděli v říjnu;
k vysvěcení chrámu nebo kaple: **Tučapy** – kaple sv. Cyrila a Metoděje posvěcená 30. září (první sobota v říjnu), **Míkovice** – kaple sv. Anežky České byla vysvěcena 21. září (třetí neděle v září), **Kostelany** – kostel sv. Floriána slaví se zde hody okolo 11. září (druhá sobota v září), **Polešovice** – kostel sv. Petra a Pavla byl vysvěcen 9. října 1735 (druhá neděle v říjnu);
hody s právem, které se v posledních pěti letech nekonaly: **Košíky** (kateřinské), **Modrá** (císařské), **Sušice** (kateřinské), **Stříbrnice** (martinské), **Salaš** (neznáme podobu hodů);
pouť: **Hluk** – na sv. Vavřince, **Újezdec u Osvětiman** – na svátek sv. Petra a Pavla.
- 2 *Hody s právem konané mimo děkanát*: **Blatnice pod sv. Antonínkem, Horní Němčí, Dolní Němčí, Pašovice, Praksice, Spytihněv, Veselí nad Moravou.**

PhDr. *Ludmila Tarclová* (n. 1946) je vedoucí národopisného oddělení Slovákého muzea v Uherském Hradišti. Zabývá se lidovým oděvem a obřadní lidovou kulturou. V posledních pěti letech řeší problematiku hodové tradice v uherskohradištském děkanátu.

The Traditional Feast Festivity Rounds with a Standard in the Villages of the Uherské Hradiště Region

Abstract

The feast festivities in the Uherské Hradiště region belong to the living manifestations of the traditional folklore culture. In the course of five years, we have observed the status of feast festivity rounds with a standard in the deanship of Uherské Hradiště. As of the present, the rounds are undertaken in 41 villages, not including one village which replaces the standard with a wreath. The account would not be complete if we did not mention the villages where the rounds are not currently undertaken but were commonplace in the past, and those, where feast festivity is celebrated in some other ways than rounds with a standard. The feast festivities in various forms have decades of tradition in the villages around Uherské Hradiště and they still have great importance for the life of a village, especially its youth. The changes that occurred out of practical necessities did not endanger the custom as such, on the contrary, they stimulated it. The round days were shifted to weekend days and the length of festivities was shortened to mere two days (from even a week in some cases in the past).

Currently, the main organizers of the festivities are the unmarried young people (*chasa*) together with the local administration, folklore circles and music/dance ensembles. In small villages, the festivities are usually

organized by unions, such as sports clubs, gardeners, vintners and firemen. The local administration helps not only with financing but also organizational and managerial tasks. Some mayors wear traditional folklore costumes when they ceremonially „approve“ the festivities. One common feature of all modern-day feasts is the preparation of the youth for the festivity. Even in the small villages, where there is no folklore band or ensemble, a group of youths called *hodová chasa* gathers up only before the feast to rehearse a programme. This programme is then performed in the center of the village (usually in front of the town hall), but also and more importantly in the evening, at the feast dance party.

In spite of the fact that in many villages, the youths don't manage to elect the *stáreks* (the leaders of *chasa*), the rounds with standard are still made. Usually the boys alternate in carrying the standard. The standard is, along with the approval, obtained at the municipality or town hall. It is interesting that in many villages with small population, many couples dressed up in traditional costumes still attend. At present, it is not only the number of couples in the feast procession that increases, but also the numbers of small children and married men and women.

The modern-day feast festivities are very popular not only with the locals, but also with outsiders such as people from neighboring villages, friends, relatives and acquaintances. In some villages, two or four couples of volunteers ask participants of the procession for a small donation in exchange for decorative floral arrangement that is worn pinned to a collar. The money raised is used to cover the expenses related to the event.

On the Friday before the feast, many villages organize *předhodový večer*, or pre-feast dance party, while others feature „tying of scarves“ as a part of the feast programme. At present, there is a tendency to connect the feast activity with other folklore-related activities, such as opening of an exhibition, costume parts collectors' meeting or even a course of folklore dances. Also part of the feast programme are exhibitions of fruits and vegetables, embroidery, or even an opening of a new senior home. In all villages, the procession is accompanied by the brass band, sometimes with a dulcimer group also. Feast cannot go without various attractions in village's common places: merry-go-round, market stalls etc. The feast „echo“ is still celebrated in some villages, two weeks after the actual feast. Recently, *babské hody s právem* (women's feast with standard) have appeared, but they only have been taking place in the several couple of years. At those, men dress up as women and vice versa.

In the last years, many villages attempted to organize a get-together of all living *stáreks* who had taken up this function at least once. The event was accompanied by an exhibition of photographs and many villages published a book at the occasion.

At first glance, it might seem that the feast festivity rounds in the villages around Uherské Hradiště are more or less the same, but this first impression would not be correct. It is important to notice that from village to village, the feast attributes are different from one another. Those attributes include standards, inner organization, *stárek* functions structure, external signs in costumes, place and time etc. In many aspects, the feasts are very special events from place to place, from year to year. The changes and innovations that we notice every year seem to prove the vitality of this custom as a part of the folklore ceremonial culture and their place in the lives of the village and town communities in the Uherské Hradiště region. The individual features of feast processions in each and every village are listed in brief lists of typical events and basic characteristics: date, type of feast, number of *stáreks*, appearance of standards and other peculiarities that are characteristic for the feast in a given community.

D

Traditioneller Kirmesumzug mit Rechtszeichen im Gebiet von Uherské Hradiště

Zusammenfassung

Das Kirmesfest im Gebiet von Uherské Hradiště zählt zu lebendigen Erscheinungen der traditionellen Volkskultur. Im Verlauf der letzten fünf Jahre haben wir Umstände ermittelt, die uns ermöglichten, ein klares Bild über den aktuellen Kirmesumzug mit Rechtszeichen im Dekanat Uherské Hradiště zu bekommen. Zur Zeit finden diese Umzüge in 41 Gemeinden statt, wobei in einer Gemeinde ein Umzug mit Kranz stattfindet. Das gesamte Bild wäre nicht vollständig, wenn wir die Gemeinden weglassen würden, in denen zur Zeit zwar keine Kirmesfeste mit Rechtszeichen stattfinden, früher aber üblich waren. Man darf auch die Gemeinden nicht vergessen, wo die Kirmes anders gefeiert wird als mit Rechtszeichentragen im Umzug.

Der Kirmesfest-Brauch, der im Gebiet von Uherské Hradiště jahrzehntelang in verschiedenen Variationen gepflegt wird, ist bis heute von großer Bedeutung für das Gemeindeleben, insbesondere für die junge Generation. Änderungen, die wegen reibungslosen Verlaufs des Kirmesfestes vorgenommen wurden, haben auf diesen Brauch anregend gewirkt. Die Festzüge wurden auf das Wochenende verschoben und die Kirmeszeit wurde von einer Woche auf zwei Tage gekürzt.

Zu Hauptorganisatoren wurde die Dorfjugend in Zusammenarbeit mit dem Gemeindeamt, Volksmusik- und Tanzensembles, in kleineren Gemeinden sind meistens Vereine-Sportklubs, Kleingärtner-, Winzer-, Feuerwehrvereine organisatorisch tätig. Die Beteiligung der Gemeindeämter an diesen Veranstaltungen betrifft nicht nur Finanzen, sondern auch Organisation. Gemeinsam für alle derzeitigen Kirmesfeste ist die Vorbereitung von Seiten der Jugendlichen. Auch in kleineren Gemeinden, wo es keine Folkloregruppen

gibt, kommt die so genannte *Kirmesfest-Dorfjugend* zusammen, um ein Programm für das kommende Fest vorzubereiten. Mit diesem Programm treten dann die Jugendlichen vor dem Gemeindeamt oder in der Dorfmitte, vor allem aber am Tanzabend auf.

Auch wenn es in einem Dorf nicht gelingt, vorstehende Junggesellen und Junggesellinnen zu wählen, trägt die Dorfjugend das Rechtszeichen im Umzug. Beim Tragen wechseln die Jungen ab. Das entsprechende Rechtszeichen samt Erlaubnis bekommen sie vom Gemeindeamt. Bemerkenswert ist, dass auch in Dörfern mit wenigen Bewohnern relativ viele Paare Volkstrachten tragen. In der Gegenwart nimmt nicht nur die Zahl lediger Paare, sondern auch die Zahl kleiner Kinder und verheirateter Frauen oder Männer zu.

Kennzeichnend für die derzeitigen Kirmesfeste ist eine hohe Besucherzahl. Nicht nur einheimische, sondern auch auswärtige Besucher, Verwandte, Freunde und Bekannte einzelner Familien kommen zum Kirmesfest. In einigen Gemeinden verkaufen zwei oder vier Paare freiwillig Duftzweige und heften sie den Besuchern an ihre Kleidung (Jackenaufschlag) an.

Schon am Freitagabend wird in vielen Gemeinden ein Tanzabend veranstaltet (*Vorkirmesabend*), in einigen Gemeinden verläuft anlässlich des Festes traditionelles Binden von Tüchern. Der aktuelle Trend hat zum Ziel, das Kirmesfest mit anderen Folkloreaktivitäten zu verbinden: Vernissage einer Ausstellung, Sammeln von Trachtenstücken oder Fotografien, Volkstanzkurse. Zum Begleitprogramm des Kirmesfestes gehören auch Ausstellungen von Früchten und Gemüse, von Stick- und Klöppelarbeiten, Eröffnung eines neu erbauten Pflegeheimes. In allen Gemeinden wird der Festumzug mit Blasmusik, manchmal auch mit Zymbalmusik begleitet. Nicht wegzudenken sind verschiedene Attraktionen auf ständigen Plätzen – Karussell, Schießbuden oder Stände mit verschiedenen Gegenständen, die die festliche Atmosphäre ergänzen. Vierzehn Tage nach dem Kirmesfest wird noch der Festausklang gefeiert. Eine jahrelange Tradition hat auch das so genannte *Weiberfest mit Rechtszeichen*, wo Männer als Frauen verkleidet sind und umgekehrt.

In den letzten Jahren bemühten sich mehrere Gemeinden einen Treffpunkt aller vorstehenden Junggesellen und Junggesellinnen, die wenigstens einmal diese Rolle hatten. Solche Feste wurden mit Ausstellungen von Zeitfotografien begleitet, manche Gemeinden haben aus diesem Anlass sogar ein Buch herausgegeben.

Flüchtig betrachtet könnte man annehmen, die Kirmesfestumzüge seien eins und dasselbe oder sehr ähnlich. Jedoch so eine Behauptung wäre falsch. Die Kirmesfeste in einzelnen Gemeinden unterscheiden sich einander durch ihre Attribute – Rechte, Unterrechte, innere Gestaltung, Hierarchie, Außenmerkmale an der Kleidung, Veranstaltungsort. In mancher Hinsicht sind die in einzelnen Gemeinden einzigartigen Feste nicht nachvollziehbar. Die Grundlage der Kirmesfeste bleibt unverändert und die vollzogenen Umwandlungen und Innovationen bezeugen die Lebensfähigkeit dieser Feste als Bestandteil der rituellen Volkskultur und ihren festen Platz im Leben jeder Dorf- oder Stadtkommunität im Gebiet von Uherské Hradiště. Die erwähnte Einzigartigkeit von Kirmesfestumzügen wird durch ergänzende Angaben – Termin, Charakter, Anzahl der vorstehenden Junggesellen und Junggesellinnen, Rechtstypen und weitere für einzelne Gemeinden kennzeichnende Besonderheiten – präzisiert und deutlicher gemacht.